

Massaria: beperk de paniek, of extra blijven opletten

Hoe ga je om met massaria indien het gaat om het inperken van risico?

In de wekelijkse digitale nieuwsbrief was het bericht 'Massaria, beperk de paniek' veruit het best gelezen van de afgelopen maanden. Voor ons een teken dat boombeheerders worstelen met massaria. Hoe ver gaan boombeheerders met hun invulling van de zorgplicht? Boomzorg brengt hieronder een aantal verschillende inzichten op de invulling van de zorgplicht rond massaria naar voren, onder meer van massaria-expert Jan-Willem de Groot, die veel praktijkonderzoek doet naar de verraderlijke boomziekte.

Auteur: Santi Raats

Het stukje in de digitale nieuwsbrief berichtte dat Kuppen boomverzorging onderzoek had gedaan naar massaria in de gemeente Lingewaard. Uit dat onderzoek bleek weliswaar een schijnbaar alarmerende infectiegraad van de ziekte (tussen de 60 en de 90 procent), maar Kuppen stelde anders: 'Als je de cijfers beter bekijkt, blijkt het onder de dikkere, zwaardere takken wel mee te vallen.' Hij observeerde tijdens de controle dat het aangetaste percentage erg hoog was bij de lichtere takken onder 4 centimeter, maar dat bij takken boven de 4 centimeter (vanaf deze diameter moeten dode takken volgens de RAW-norm verwijderd worden) het percentage erg sterk daalde. De conclusie luidde dat de situatie meeviel en dat er geen reden tot paniek was. Met deze insteek behoort Henry Kuppen tot het kamp dat boombeheerders aanraadt om het hoofd koel te houden wanneer het massaria betreft. Er klinken echter ook geluiden waaruit voorzichtigheid blijkt: men wil geen risico lopen en dekt zich in om er zeker van te zijn dat aan de zorgplicht is voldaan.

Henry Kuppen, Kuppen Boomverzorging: 'We hebben het hele platanenbestand van circa 815 stuks gecontroleerd, maar voorgesteld om de extra controle terug te brengen tot de hoogste risicogroep. Van de 815 gecontroleerde bomen zijn uiteindelijk 47 takken met een diameter van 4 tot 10 centimeter verwijderd en 6 takken dikker dan 10 centimeter. Dat is een overzichtelijk beperkt percentage. Voorgesteld is op basis van de verzamelde data dat het redelijk is alleen platanen met een stam die dikker zijn dan 60 centimeter diameter, die ook nog op een risicolocatie staan een verhoogde controle te geven. De rest van het bestand kan best in het reguliere beheer mee. Ook al is er dood hout door massaria aanwezig, dan kunnen deze platanen best vergeleken worden met Amerikaanse eiken die drie jaar lang niet gesnoeid worden, daarin zouden zich wel eens meer afgestorven takken kunnen ontwikkelen met een grotere diameter. Wanneer er alleen een incidentele wandelaar onderdoor loopt of eens in de zoveel tijd een grasmaaier, dan houdt massaria op zo'n locatie niet direct een hoog veiligheidsrisico in. De gemeente Lingewaard had binnen korte tijd twee keer te maken gehad met schade, dus ik daarentegen wel dat hun voorzichtigheid door alles te controleren niet uit de lucht is komen vallen.' John de Wit, die de bomen in Lingewaard beheert, deelt mijn mening, maar wil geen risico lopen met oudere platanen dikker dan 35 centimeter die staan in woonwijken en straten. De Wit laat deze jaarlijks met de hoogwerker controleren.

Henri Rogaar, N.O.C.B.: In zorgplicht gerelateerde artikelen zie ik steeds vaker de 4 cm dood hout binnen de uitvoering van zorgplicht gerelateerde artikelen.

Dat de CROW er in de RAW-systematiek voor kiest om de klasse dood hout met een diameter kleiner dan 4 cm niet te laten verwijderen doet natuurlijk niets af aan het feit dat het dood hout is in het kader van de zorgplichten en dus natuurlijk gewoon zorgplichtig is. Weliswaar ligt bij de diameterklasse kleiner dan 4 cm niet de hoogste urgentie, maar net doen alsof het niet zorgplichtig zou zijn, is als uitgangspunt niet juist. Ik zit met smart te wachten op de eerste jurisprudentie hierover.'

Codi Duyster, boomkundige bij de gemeente Arnhem: 'We hebben in Arnhem alle platanen ouder dan vijftien jaar extern laten inspecteren met een hoogwerker, het eventuele aangetaste hout laten verwijderen en alles in kaart gebracht. Uiteindelijk viel alles erg mee. Er was ongeveer 1 procent aangetast van het platanenbestand ouder dan vijftien jaar. De laatste jaren neemt het wel wat toe, maar er is zeker geen sprake van een algemene zware aantasting in het Arnhemse bestand. Wel worden alle platanen geschouwd tijdens de VTA, eenmaal per één of drie jaar, afhankelijk van de gesteldheid van de boom. Ook worden de platanen geschouwd tijdens de reguliere snoeiwerkzaamheden van onze eigen bomenploeg.

In principe controleren wij niet. Tweehonderd bomen controleren kost gauw al tienduizend euro. Daar kan ik als beheerder wel wat anders mee doen, zeker als je uit ervaring weet dat Arnhem minder last heeft van zwaar aangetast massaria-hout. De zware platanen (40 - 60 cm) zijn vaak waardevol benoemd in Arnhem, of staan langs of aan radiaalwegen. Deze bomen vallen dan automatisch binnen 'VTA eenmaal per jaar'. Ook krijgen deze bomen een reguliere snoei van eenmaal per drie jaar, waarbij de boom in zijn geheel gecontroleerd wordt met een hoogwerker door de bomenploeg van Arnhem. Kort samengevat controleren wij niet, maar door een aantal andere zaken die spelen binnen de reguliere boomverzorging en zorgplicht nemen wij toch een aantal zaken van massaria mee. Wij moeten nuchter de gevaarstelling bekijken en bestuderen over een aantal jaren. Als boomverzorger/boomkundige heb ik de neiging om te snel te reageren op informatie van derden. Dat kost altijd geld, veel geld. Blijkt het achteraf niet nodig te zijn, dan is het zonde van het geld en heb je iets uit te leggen aan je bestuur. Zorg dat je geloofwaardig blijft naar je bestuur, neem hierbij altijd je deskundigheid en ervaring goed onder de loep.

Jos van de Vondervoort, boombeheerder gemeente Rotterdam: 'Bij de inspecties van platanen in het openbare gebied volgt Gemeentewerken de volgende strategie: Alle platanen die in volwassen fase of in fase 'oud en eind' verkeren worden eenmaal per jaar op basis van de VTA-methodiek gecontroleerd gedurende de zomerperiode. Deze controle vindt plaats vanaf de grond, al dan niet met behulp van een kijker, door een geroutineerde boomcontroleur met grote lokale kennis en kennis van de historie van deze bomen. Alleen op de locaties waar zich eerder ernstige takbreukincidenten hebben voorgedaan wordt minimaal eenmaal per jaar 'op hoogte' met behulp van een hoogwerker gecontroleerd. Alle controlegegevens en incidenten worden vastgelegd in het gemeentelijke bomen-beheersysteem. Verder loopt er een meerjarig schouwonderzoek van circa 180 platanen (start 2010) naar voortschrijding van massaria-aantastingen en veiligheidsrisico's.'

Masja van Ingen, projectleider Groen bij de gemeente West Maas en Waal: 'We hebben het hele bomenbestand in eigen beheer. Dat betekent dat als wij een hoogwerker hebben gehuurd, we op jaarbasis alleen de hele grote platanen, dikker dan 40 cm, daarmee nalopen op risicovolle locaties. We zijn vrij nuchter in dit stuk beheer en niet zo benauwd dat het misgaat. De buitenploeg kent het bestand erg goed en rijden constant rond. We hebben tot nu toe alleen massaria-achtige verschijnselen gezien op een tak naast het gemeentehuis, maar dat is nog niet gevorderd tot taksterfte. Verder hebben we geen aantasting geconstateerd. Maar veel platanen zijn gekandelaberd.'

Jan Willem de Groot, Boomadviesbureau De Groot BV: 'Voor onderhoud gelden snoeiregels volgens de RAW, maar die regels moet je niet toepassen in veiligheid. Takdikte is een van de aspecten die invloed hebben op risico. Maar ook de lengte, de snelheid van aantasting en met name de omgeving doordat er publiek onderdoor loopt of fietst. Er is specialisme voor nodig om rottingen en holtes goed in te schatten. Het is ook te gemakkelijk om te zeggen 'we denken dat het afneemt' of 'het is nog nooit zo erg geweest' indien er geen monitoringsdata zijn bijgehouden van een aantal achtereenvolgende jaren. De aanwezigheid van afgestorven takken is niet uniek en komen we bij veel meer boomsoorten tegen. Uit ervaring weten we echter dat tussen het moment van afsterven en daadwerkelijke breuk er in de regel voldoende tijd is om een beheermaatregel uit te voeren. Bij Massaria in platanen gaat het rottingsproces echter veel sneller. Binnen een half jaar tot een jaar is de kans op takbreuk na een eerste signalering van aantasting door Massaria zeer groot. Daarom moeten we massaria niet behandelen als gewone bomen met afgestorven takken. En evenmin moeten we risico aan RAW gaan ophangen. Als je de norm van 4 centimeter zou gebruiken, wat zou de rechter dan zeggen als er een tak van 3,9 centimeter naar beneden op een kind valt en het kind overlijdt? Uit onderzoek bij ruim 2.500 platanen in onder meer de gemeenten Sittard-Geleen, Maastricht, Deventer, Den Haag en Zeist bleek dat bij 86% van de onderzochte platanen ouder dan 30 jaar Massaria aanwezig is. Van de totaal 15.412 aangetaste takken bleek 8 procent dikker dan 4 centimeter. Maar zou je het percentage aangetaste takken van 2 tot 4 centimeter erbij rekenen, dan kwam je in de meting uit op maar liefst 28 procent. Dan is het probleem aanzienlijk groter! Wat doe je indien de gevolgen van breuk van een tak van 6 centimeter nul zijn, maar bij een tak van 3 centimeter groot? Massaria is te gecompliceerd om er te gemakkelijk over te denken, alhoewel ik het ermee eens ben dat paniek nergens voor nodig is. Opvallend is dat de Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit in december 2011 het advies naar buiten brachten om platanen met massaria-aantasting mogelijk driemaal per jaar te controleren. Met name monitoringsdata kunnen duidelijk maken waar controles het meest noodzakelijk zijn. Maar door bezuinigingen ontbreekt het daar nu vaak aan.'